

Udskriftsdato: 19. december 2025

VEJ nr 9667 af 28/08/2014 (Gældende)

Vejledning om sterilisation

Ministerium: Indenrigs- og Sundhedsministeriet

Journalnummer: Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse,
Sundhedsstyrelsen, j.nr. 2014032074

Vejledning om sterilisation

Indhold

Indledning

Del 1: Sterilisation uden tilladelse

1. Fremgangsmåde ved anmodning om sterilisation, der ikke kræver tilladelse
2. Refleksionsperiode for personer mellem 18 og 25 år
 - 2.1. Den behandlende læge kan beslutte, at sterilisation kan ske før udløbet af refleksionsperioden
3. Den alment praktiserende læges pligter
 - 3.1. Den praktiserende læges vurdering af habilitet
 - 3.2. Pligt til vejledning og underskrift

Del 2: Sterilisation, der kræver tilladelse

1. Personer og situationer, hvor der kræves tilladelse til sterilisation
2. Den alment praktiserende læges pligter
 - 2.1. Forelæggelse for et samråd i regionen
 - 2.2. Underskrivning af ansøgning, lægens pligt til at vejlede og bekræfte, at vejledningen har fundet sted
3. Overlægens pligter
4. Tilbud om samtaleforløb
 - 4.1. Formålet med samtaleforløb
 - 4.2. Kommunens gennemførelse af samtaleforløb
 - 4.3. Tilrettelæggelse og indhold af samtaleforløb
 - 4.4. Erklæring om samtaleforløb
5. Samrådets behandling af en anmodning om sterilisation
 - 5.1. Forberedelse af sagen
 - 5.2. Betingelser for tilladelse og vurdering heraf
6. Den behandlende læges pligter ved tilladelse
7. Klage over samrådets afgørelse

Indledning

Denne vejledning knytter sig til sundhedslovens bestemmelser om mulighederne for sterilisation (afsnit VIII, kapitel 29-32), bekendtgørelsen om sterilisation og kastration og cirkulæret om behandling af sager om sterilisation.

Sundhedsloven benævnes i det følgende loven, og *bekendtgørelse om sterilisation og kastration*¹⁾ benævnes bekendtgørelsen.

Ved sterilisation forstås indgreb, der varigt ophæver forplantningsevnen (lovens § 104, stk. 1).

Bestemmelserne i loven medfører, at der etableres mulighed for, at den omfattede personkreds, jf. nedenfor, kan få adgang til sterilisation. Det er vigtigt at understrege, at der er tale om et tilbud. Der er således ikke skabt mulighed for at foretage den omhandlede behandling med tvang.

Alle personer, der er fyldt 18 år, og som er habile, har fri adgang til at blive steriliseret (lovens § 105, stk. 1).

Ved habil forstås i denne vejledning, at personen er i stand til forstå betydningen og konsekvenserne af at blive steriliseret.

For visse personer forudsætter adgang til at blive steriliseret en tilladelse. Det gælder for personer, der er ude af stand til at forstå betydningen af indgrebet (lovens § 110) og for personer, hvor det findes betænkeligt, at personen på egen hånd anmoder om sterilisation (lovens § 111).

Ansøgning om tilladelse behandles af de regionale samråd. Afgørelser om sterilisation kan ankes til Abortankenævnet, der også tager stilling til, om der er grundlag for tilladelse.

Anmodning om sterilisation skal fremsættes af den, der skal have foretaget indgrebet (lovens § 109).

For personer, der er ude af stand til at forstå betydningen af indgrebet på grund af sindssygdom, hæmmet psykisk udvikling, alvorligt svækket helbred eller af anden grund varigt eller for længere tid er ude af stand til at forstå betydningen af indgrebet, kan et samråd tillade sterilisation, når omstændighederne taler derfor og visse betingelser er opfyldt, efter anmodning fra en værge, der særligt beskikkes til at varetage den pågældendes interesser. I forbindelse med ansøgninger fra personer, der er omfattet af lovens §§ 110 og 111, kan kommunalbestyrelsens tilbud om samtaleforløb give anledning til, at personen modtager støtte til at forme og tilkendegive sin egen holdning.

Ved ansøgning om tilladelse til sterilisation indgår følgende persongrupper og myndigheder i behandlingen af sagen:

- Personen, der ønsker at blive steriliseret – eller som en værge søger om sterilisation for.
- En værge (forældremyndighedens indehaver eller en særligt beskikket værge til sterilisationsspørgsmålet).
- Statsforvaltningen (hvis der særligt skal beskikkes en værge).
- Kommunen (hvis der ønskes et samtaleforløb).
- Læger (den alment praktiserende læge eller overlæge på psykiatrisk sygehus eller sygehusafdeling og den behandlende læge i forhold til vejledning, information, vurdering og operation).
- Regionen og regionale samråd (sagsbehandling af ansøgning og meddelelse af tilladelse).
- Abortankenævnet (behandling af klager over afgørelser om sterilisation).

En person, der ønsker at blive steriliseret, kan henvende sig til en læge, herunder den alment praktiserende læge, eller regionsrådet (regionen) (bekendtgørelsens § 1, stk. 2).

Ansøgning om sterilisation af en person, der opholder sig på et psykiatrisk sygehus eller en psykiatrisk sygehusafdeling eller er under tilsyn heraf, kan indgives til vedkommende overlæge (bekendtgørelsens § 1, stk. 3).

Vejledningen er delt op i 2 dele, hvor den første del indeholder en beskrivelse af reglerne om sterilisation uden tilladelse, og den anden del vedrører reglerne om sterilisation, hvor der kræves tilladelse, herunder om fremgangsmåden.

Sundhedsstyrelsen har udarbejdet blanketter til brug for anmodningen om sterilisation (blanket S og blanket V). Blanketterne findes på Sundhedsstyrelsens hjemmeside.

Denne vejledning erstatter vejledning nr. 26 af 4. april 2006 om sterilisation.

Del 1: Sterilisation uden tilladelse

For personer, der er fyldt 18 år, og som er habile, er der fri adgang til at blive steriliseret (lovens § 105, stk. 1). Det er således ikke nødvendigt at få en tilladelse fra et samråd til at blive steriliseret, hvis man er fyldt 18 år og er habil.

For personer under 18 år forudsætter sterilisation en tilladelse (lovens § 105 og § 111). Se herom i vejledningens del 2.

Hvis personen ikke er habil, eller det er betænkeligt, at personen selv anmoder om sterilisation, kræver det en tilladelse. Se herom i vejledningens del 2.

1. Fremgangsmåde ved anmodning om sterilisation, der ikke kræver tilladelse

En anmodning om sterilisation kan fremsættes over for en læge, herunder den alment praktiserende læge, eller regionsrådet (regionen) (bekendtgørelsens § 1, stk. 2).

Ved anmodning om sterilisation skal personen, der skal have foretaget indgrebet, underskrive anmodningen (bekendtgørelsens § 1, stk. 4, nr. 1.). *Blanket S* anvendes ved anmodningen. Se nærmere herom i vejledningens del 2, punkt 2.2.

Hvis ansøger har henvendt sig til en region, skal regionen følge reglerne i cirkulære om behandling af sager om sterilisation.

2. Refleksionsperiode for personer mellem 18 og 25 år

For habile personer mellem 18 og 25 år, der ønsker at blive steriliseret, gælder en obligatorisk refleksionsperiode på 6 måneder. Sterilisation af personer mellem 18 og 25 år må således først foretages 6 måneder efter, at et tilbud om behandling er givet (lovens § 105, stk. 1), jf. dog punkt 2.1. nedenfor. Ved tilbud om behandling forstås det tidspunkt, hvor patienten på sygehuset eller i speciallægepraksis er udredt, informeret om behandlingen med videre og derefter kan tilbydes behandlingen.

Fra den dag, man er fyldt 25 år, gælder der ikke en refleksionsperiode.

Formålet med refleksionsperioden er at sikre, at yngre personer mellem 18 og 25 år får mulighed for nøje at overveje konsekvenserne af sterilisation, herunder overveje alternativer til sterilisation, særligt da virkningen af indgrebet er permanent.

2.1. Den behandlende læge kan beslutte, at sterilisation kan ske før udløbet af refleksionsperioden

Den behandlende læge kan beslutte, at der kan ske sterilisation før udløbet af de 6 måneder, hvor særlige hensyn taler herfor (lovens § 105, stk. 1, 3. pkt.). Dette skal ske ud fra en konkret vurdering af patienten.

Et særligt hensyn kan være, at den behandlende læge vurderer, at der foreligger en medicinsk grund til at blive steriliseret. Det kan eksempelvis være, at en person forud for et planlagt kejsersnit i forbindelse med en fødsel fremsætter ønske om at blive steriliseret, og hvor der på det pågældende tidspunkt er mindre end 6 måneder til den planlagte behandling.

Ved behandlende læge forstås i denne vejledning den læge, der på sygehus eller i kirurgisk speciallægepraksis udreder, informerer og tilbyder patienten behandling, og den læge, der foretager indgrebet.

Efter lovens § 106, stk. 1 kan en person med livmoder i særlige tilfælde steriliseres, hvis det er nødvendigt at forebygge svangerskab for at afværge fare for personens liv eller for alvorlig og varig forringelse af dennes legemlige eller sjælelige helbred, og denne fare udelukkende eller ganske overvejende er lægefagligt begrundet. Hvis disse betingelser er opfyldt, kan personens ægtefælle eller samlever i stedet få tilladelse til sterilisation (lovens § 106, stk. 2).

3. Den alment praktiserende læges pligter

3.1. Den praktiserende læges vurdering af habilitet

Hvis en anmodning om sterilisation fremsættes over for en alment praktiserende læge, skal denne vurdere, om personen, der ønsker at blive steriliseret, enten er habil, det vil sige, om personen er i stand til at forstå betydningen af indgrebet, eller om det er betænkeligt, at personen selv anmoder om sterilisation (lovens § 110 og § 111). Se nærmere om habilitet og om vurderingen af om det er betænkeligt i vejledningens del 2.

Hvis lægen er i tvivl om, hvorvidt en person opfylder betingelserne for sterilisation uden tilladelse, bør lægen forelægge anmodningen for vedkommende region (se herom i vejledningens del 2).

3.2. Pligt til vejledning og underskrift

Lægen skal vejlede den, som ønsker at blive steriliseret, om indgrebets beskaffenhed og direkte følger og om den risiko, der må antages at være forbundet med indgrebet (lovens § 113).

Lægen bør endvidere informere om de begrænsede muligheder for refertilisering, sikkerheden ved sterilisation og om andre muligheder for at forebygge svangerskab for den pågældende.

Lægen og den person, der anmoder om sterilisation, skal ved deres underskrift bekræfte, at vejledningen har fundet sted (bekendtgørelsens § 5).

Blanket S anvendes til brug for anmodning om sterilisation og lægens bekræftelse af, at vejledning har fundet sted.

Den udfyldte og underskrevne blanket medgives anmoderen til den kirurgiske speciallæge eller det sygehus, hvor indgrebet skal foretages. Blanketten forudsættes således ikke opbevaret af den praktiserende læge.

Lægen bør over for personer, som er 18 år og endnu ikke fyldt 25 år, informere om, at sterilisation først må foretages 6 måneder efter, at et tilbud om behandling er givet. Den behandlende læge kan dog se bort fra denne periode. Se nærmere herom ovenfor i punkt 2.1.

I henvisningen til sterilisationsbehandling bør lægen oplyse, at vedkommende har vurderet, at den person, der ønsker sterilisation, opfylder betingelserne for sterilisation uden tilladelse, og om personen er blevet vejledt efter lovens § 113. Det bør således ikke være nødvendigt for den behandlende læge at indhente yderligere oplysninger.

4. Den behandlende læges pligter

Den behandlende læge skal sikre sig, at personen opfylder betingelserne for sterilisation uden tilladelse.

Personer, der er 18 år og ikke er fyldt 25 år, skal oplyses om refleksionsperioden på 6 måneder fra det tidspunkt, hvor et tilbud om behandling er givet. Ved information til personen om behandlingen, bør lægen være opmærksom på eventuelle grunde til at fravige de 6 måneder (se ovenfor i punkt 2.1.).

Den behandlende læge skal sikre, at personen, der skal steriliseres, er blevet vejledt om indgrebets beskaffenhed og direkte følger, samt om den risiko, der må antages at være forbundet med indgrebet (lovens § 113).

Den behandlende læge skal endvidere sikre, at personen bliver informeret om indgrebet og risikoen for komplikationer og bivirkninger efter sundhedslovens almindelige regler om information og samtykke.

Blanket S opbevares af sygehuset eller den kirurgiske speciallæge, eventuelt ved at indscanne den, i overensstemmelse med reglerne i journalføringsbekendtgørelsen.

Hvis henvisende læge har valgt at give den, der skal steriliseres, *blanket S* med i hånden og ikke at sende den med posten, men vedkommende møder til forundersøgelse uden blanketten af den ene eller anden årsag, kan vedkommende, der skal steriliseres, og lægen udfylde en ny blanket som led i lægens sikring af, at personen opfylder betingelserne for sterilisation uden tilladelse, og at personen er vejledt om indgrebets beskaffenhed m.v.

Del 2: Sterilisation, der kræver tilladelse

Sterilisation af personer, der ikke er habile, eller hvor det er betænkeligt at lade personen selv anmode om sterilisation, kræver en tilladelse fra et samråd uanset den pågældendes alder.

Der gælder betingelser for, hvornår der kan gives tilladelse til sterilisation (lovens § 107), ligesom der gælder regler for proceduren for behandlingen af disse ansøgninger (lovens §§ 110 og 111).

Ved **ikke-habil** forstås, at personen er ude af stand til at forstå betydningen og konsekvenserne af at blive steriliseret.

1. Personer og situationer, hvor der kræves tilladelse til sterilisation

Der findes tre grupper af personer og situationer, hvor der kræves tilladelse:

A. Personer, der er ude af stand til at forstå betydningen af indgrebet (ikke-habile) (lovens § 110)

Tilstande, der kan være årsag til, at en person varigt eller for længere tid er *ude af stand til at forstå betydningen af indgrebet*, er følgende:

- sindssygdom
- hæmmet psykisk udvikling
- alvorligt svækket helbred
- anden grund

B. Personer under 18 år (lovens § 105 og § 111)

Der kræves tilladelse for personer under 18 år.

Denne gruppe omfatter både mindreårige, der er habile og ikke-habile.

C. Situationer, hvor det er betænkeligt, at personen på egen hånd anmoder om sterilisation (lovens § 111)

Der kræves tilladelse i tilfælde, hvor det er betænkeligt, at personen på egen hånd anmoder om sterilisation, fordi den pågældende er sindssyg, hæmmet psykisk udviklet eller på grund af personens sjælelige tilstand i øvrigt, herunder svag begavelse (sundhedslovens § 111).

Hvis personen forstår betydningen og konsekvenserne af indgrebet, men det må anses for betænkeligt at lade vedkommende selv anmode om sterilisation, fordi den pågældende er sindssyg, hæmmet psykisk udviklet, eller det findes betænkeligt på grund af personens sjælelige tilstand i øvrigt, herunder svag begavelse, så er personen omfattet af lovens § 111.

Hvorvidt det vil være betænkeligt at lade personen selv anmode om sterilisation beror på en konkret og individuel vurdering af den person, der anmoder om sterilisation.

2. Den alment praktiserende læges pligter

2.1. Forelæggelse for et samråd i regionen

Hvis lægen vurderer, at personen, som skal have foretaget indgrebet, ikke er habil, eller det er betænkeligt, at personen selv anmoder om sterilisation (lovens § 110 og § 111), skal lægen forelægge ansøgningen med sin udtalelse for regionen (lovens § 112, stk. 2).

Det er af væsentlig betydning for personen og sagens behandling, at lægen omgående sender anmodningen om sterilisation til vedkommende region.

Det er af væsentlig betydning for regionens behandling af sagen, at lægen i sin udtalelse giver så fyldige oplysninger som muligt i det omfang, lægen måtte have kendskab hertil. Oplysninger, der kan være relevante for samrådets behandling af sagen, er følgende:

1. Ansøgerens tilstand eller sygdom
2. Medicinske forhold, der vurderes at tale for sterilisation, jf. lovens § 107, stk. 1. Se nærmere om § 107, stk. 1 nedenfor i punkt 5.
3. Ansøgerens funktionsniveau.
4. Ansøgerens brug af prævention (tidligere og aktuelt) samt vurdering af ansøgers mulighed for fremover at benytte prævention.
5. Ansøgerens sociale og boligmæssige forhold.
6. Ansøgerens personlige og familiemæssige vanskeligheder.

2.2. Underskrivning af ansøgning, lægens pligt til at vejlede og bekræfte, at vejledningen har fundet sted

Den eller dem, der anmoder om sterilisation, skal underskrive ansøgningen efter reglerne i bekendtgørelsens § 1, stk. 4, nr. 1-5.

Lægen skal vejlede de samme personer, som skal underskrive ansøgningen, om indgrebets beskaffenhed og direkte følger og om den risiko, der må antages at være forbundet med indgrebet (lovens § 113 og bekendtgørelsens § 5).

Lægen bør endvidere informere om de begrænsede muligheder for refertilisering, sikkerheden ved sterilisation og om andre muligheder for at forebygge svangerskab for den pågældende.

Følgende personer skal underskrive anmodningen, have vejledning og bekræfte vejledningen i disse situationer:

Person	Hvem skal underskrive	Blanket
Person, som anmoder om sterilisation, og som er habil.	Personen, som skal have foretaget indgrebet	S
Person, der er ude af stand til at forstå betydningen af indgrebet (§ 110)	Den særligt beskikkede værge	V
Person over 18 år, hvor det er betænkeligt, at pågældende anmoder om sterilisation på egen hånd (§ 111)	Personen, som skal have foretaget indgrebet, og den særligt beskikkede værge	S+V

Person under 18 år, der er ude af stand til at forstå betydningen af indgrebet (omstændigheder som nævnt i § 110)	Forældremyndighedens indehaver	V
Person under 18 år, der er habil (§ 111)	Personen, som skal have foretaget indgrebet, og forældremyndighedens indehaver	S+V
Person under 18 år, der er gift (§ 111)	Personen, som skal have foretaget indgrebet	S

Dette fremgår af lovens § 113 og bekendtgørelsens § 1, stk. 4, nr. 1-5 og § 5.

I den situation, hvor den særligt beskikkede værge skal bekræfte, at vejledning har fundet sted, kan lægens vejledning først ske, når regionen endeligt har taget stilling til, hvorvidt en person er omfattet af lovens § § 110 eller § 111, og der særligt er blevet beskikket en værge i sterilisationsspørgsmålet af Statsforvaltningen. Lægens forelæggelse af ansøgningen for regionen må således i første omgang ske uden skriftlig ansøgning.

Ved ansøgning om sterilisation, der forudsætter en tilladelse, skal blanket V eller blanketterne S og V altid sendes til regionen.

3. Overlægens pligter

Ved fremsættelse af en ansøgning over for en overlæge om sterilisation af en person, som opholder sig et psykiatrisk sygehus eller en psykiatrisk sygehusafdeling eller er under tilsyn heraf, gælder de samme pligter for overlægen som for den praktiserende læge.

4. Tilbud om samtaleforløb

Der skal tilbydes et samtaleforløb af kommunalbestyrelsen (kommunen) til den person, der er ude af stand til at forstå indgrebet (lovens § 110), til den person, der er under 18 år, og til den person, hvor det er betænkeligt, at personen selv anmoder om sterilisation (lovens § 111). Tilbuddet skal gives forud for et samråds behandling af en anmodning om sterilisation (lovens § 112, stk. 3 og bekendtgørelsens § 2, stk. 1).

Regionen skal oplyse den eller dem, der søger om sterilisation af en person, der er omfattet af lovens § 110 eller § 111, om kommunens tilbud om samtaleforløb (bekendtgørelsens § 3, stk. 1). Regionen bør i den forbindelse oplyse om, hvor ansøgeren eller ansøgerne skal henvende sig, såfremt de ønsker at gøre brug af kommunens tilbud om samtaleforløb.

4.1. Formålet med samtaleforløb

Formålet med samtalerne er at sikre, at personen får mulighed for refleksion over at blive steriliseret på de præmisser, som den enkelte måtte have. En sådan dialog kan være til gavn for eksempelvis personer med udviklingshæmning, sindssygdom eller andet. Reglerne tilsigter at beskytte og respektere den enkeltes selvbestemmelse og personlige integritet.

Tilbud om samtaleforløb kan således give anledning til, at personen kan modtage støtte til at forme og tilkendegive sin egen holdning til at blive steriliseret.

Der er alene tale om et tilbud om et samtaleforløb, som der ikke er pligt til at tage imod, ud fra hensynet til den enkelte og respekt for dennes selvbestemmelse og personlige integritet.

4.2. Kommunens gennemførelse af samtaleforløb

Samtaleforløbet skal foretages af en seksualvejleder eller socialrådgiver med særlig viden på området, der er udpeget af kommunen. Den udpegede må ikke have daglig kontakt med personen (bekendtgørelsens § 2, stk. 3).

Kommunen kan foretage samtaleforløb i eget regi eller indgå aftaler med andre kommuner eller regioner om gennemførelse af samtaleforløb.

4.3. Tilrettelæggelse og indhold af samtaleforløb

Samtaleforløbet skal bestå af mindst to eller flere samtaler med personen, der skal have foretaget indgrebet (bekendtgørelsens § 2, stk. 2).

Samtaleforløbet skal vedrøre mulige konsekvenser af sterilisation, herunder familiedannelse med og uden børn. Desuden kan samtaleforløbet vedrøre spørgsmål om pågældendes seksualitet efter sterilisation m.v. (bekendtgørelsens § 2, stk. 4).

Samtaleforløbet tilrettelægges sådan, at der skabes mulighed for refleksion og rum for dialog.

I en eller flere samtaler kan der deltage en person, der er særligt uddannet som brugervejleder i regi af en organisation, der har dokumenteret erfaring med uddannelse af brugervejledere (bekendtgørelsens § 2, stk. 5). I praksis er brugervejlederne uddannet i regi af Udviklingshæmmedes Landsforbund.

Den seksualvejleder eller socialrådgiver, der varetager samtaleforløbet, rekvirerer en brugervejleder til samtaleforløbet, hvis personen ønsker, at der deltager en brugervejleder.

Familiemedlemmer eller andre relationer, eksempelvis tætte venner eller kæreste, kan deltage i samtalerne, såfremt personen selv måtte ønske det. Dette skal også ses i sammenhæng med, at overvejelser om sterilisation typisk kan være berørt tidligere gennem dialog med familie, venner eller omsorgspersoner.

Hvor personen har en partner, kan det i samtaleforløbet drøftes, om uønsket graviditet i stedet kunne forebygges på anden måde, herunder om partneren kunne anvende prævention, eller om det var mere nærliggende, at partneren blev steriliseret.

Hvis personen under samtaleforløbet udtrykker tvivl eller tilkendegiver ikke at ville steriliseres, bør det i samtalen drøftes, hvordan dette kan videreformidles til den, der varetager personens interesser i sterilisationsspørgsmålet, eller den læge, som personen efterfølgende skal tale med og undersøges af, hvis ansøgning om sterilisation fortsat fastholdes.

4.4. Erklæring om samtaleforløb

På baggrund af samtaleforløbet udarbejder den seksualvejleder eller socialrådgiver, der har varetaget samtaleforløbet, en erklæring om, at samtaleforløbet er gennemført.

Af erklæringen skal følgende fremgå:

- Navn på personen, der skal have foretaget indgrebet.
 - Navn og kontaktoplysninger på den, der har varetaget samtaleforløbet.
 - Datoer for samtalerne.
 - Sted, hvor samtalerne er afholdt.
 - Oplysninger om der har deltaget brugervejleder eller andre i samtaleforløbet.
- (bekendtgørelsens § 2, stk. 6)

Erklæringen skal ikke indeholde oplysninger om samtalerne nærmere indhold, herunder de personlige overvejelser, som måtte fremkomme i forbindelse med samtalerne, da erklæringen alene skal dokumentere, at samtaleforløbet er gennemført.

Hvis personen vælger kun at tage imod en samtale eller vælger at afbryde et forløb, skal der også udarbejdes en erklæring.

Den seksualvejleder eller socialrådgiver, der har varetaget samtaleforløbet, skal sende erklæringen til regionen (bekendtgørelsens § 3, stk. 4).

5. Samrådets behandling af en anmodning om sterilisation

Samrådet kan efter anmodning fra en særligt beskikket værge give tilladelse til sterilisation til en person, der er ude af stand til at forstå betydningen af indgrebet, når omstændighederne taler derfor (lovens § 110).

Samrådet kan endvidere give tilladelse til sterilisation efter anmodning fra den pågældende selv og forældremyndighedens indehaver eller en særligt beskikket værge i den situation, hvor det er betænkeligt, at pågældende selv anmoder om sterilisation (lovens § 111).

5.1. Forberedelse af sagen

Cirkulære om behandling af sager om sterilisation indeholder regler om regionens og samrådets behandling af en anmodning om sterilisation.

Når regionen modtager anmodning om tilladelse til sterilisation, tilvejebringer regionen de sociale og lægelige oplysninger om ansøgerens forhold, der skønnes at være af betydning for samrådets bedømmelse af sagen (cirkulærets § 2, stk. 1).

Der skal i almindelighed indhentes en erklæring fra ansøgerens sædvanlige læge, medmindre det er denne, der har henvist ansøger til regionen (cirkulærets § 2, stk. 2).

Oplysninger, der kan være relevante for sagen, kan være oplysninger om ansøgerens tilstand eller sygdom, ansøgerens funktionsniveau, ansøgers helbredsmæssige forhold, ansøgerens brug af prævention (tidligere og aktuelt) og mulighed for fremover at benytte prævention, antal børn, ansøgers sociale og økonomiske forhold og ansøgers personlige og familiemæssige vanskeligheder.

Regionen kan foranledige ansøgeren undersøgt af speciallæge eller indlagt på sygehus til undersøgelse eller behandling (cirkulærets § 2, stk. 3).

Det er hensigtsmæssigt, at regionens sagsbehandling tilrettelægges således, at et eventuelt samtaleforløb finder sted tidligt i forløbet og før regionens indhentelse af speciallægeerklæring. Personen har efter samtaleforløbet, hvis det viser sig relevant, således mulighed for at tilkendegive en eventuel holdning eller tvivl i forhold til at blive steriliseret, der er formet i forbindelse med samtaleforløbet, til lægen.

Inden sagen forelægges for samrådet, skal regionen blandt andet sikre sig, at formkravene for anmodning om sterilisation er opfyldt, herunder eventuelt særlig beskikkelse af en værge, og at en læge har vejledt om indgrebets beskaffenhed m.v.

Speciallægeerklæringen kan også anvendes i vurderingen af, om der særligt skal beskikkes en værge, eller om det er betænkeligt at lade personen anmode om sterilisation på egen hånd.

5.2. Betingelser for tilladelse og vurdering heraf

Det er samrådet, der foretager den endelige vurdering af, hvorvidt en person er omfattet af lovens § 110 eller 111 på baggrund af de oplysninger, som regionen har modtaget og indhentet, som led i vurderingen af om der er grundlag for at give tilladelse til sterilisation.

Samrådet kan give tilladelse til sterilisation, hvis en række betingelser er opfyldt (lovens § 107, stk. 1 og 2).

Hvert medlem af samrådet kan kræve, at der gennem regionen tilvejebringes yderligere oplysninger (cirkulærets § 13).

Der kan efter lovens § 107, stk. 1 gives tilladelse, hvis:

- 1) der på grund af arvelige anlæg hos ansøgeren eller dennes ægtefælle eller samlever er en sådan fare for, at eventuelle børn vil få en alvorlig legemlig eller sjælelig lidelse, at det må anses for ønskeligt at forebygge fødsler,
- 2) ansøgeren eller dennes ægtefælle eller samlever på grund af sindssygdom eller anden sjælelig lidelse, svag begavelse, grovere karakterafvigelser eller alvorlig legemlig sjælelig lidelse er uegnet til at drage omsorg for børn på en forsvarlig måde,
- 3) der af særlige grunde er betydelig fare for, at ansøgeren eller dennes ægtefælle eller samlever ikke kan gennemføre et fremtidigt svangerskab, eller at barnet ikke vil blive levedygtigt eller vil blive født med væsentlige beskadigelser eller
- 4) de forhold, hvorunder ansøgeren og dennes familie lever, gør det påkrævet at undgå barnefødsel. Ved afgørelsen tages hensyn til familiens helbredsmæssige, boligmæssige og økonomiske forhold samt antallet af hjemmeværende børn og til, om det må forventes, at flere børn vil medføre en væsentlig belastning af forholdene gennem forringelse af ansøgerens helbredstilstand, betydelig forøgelse af dennes arbejdsbyrde eller på anden måde.

Ved afgørelse af om sterilisation kan tillades, skal særligt lægges vægt på, om de forhold, der begrunder sterilisationen, kan antages at være af varig karakter. Der skal særlig lægges vægt på, om svangerskab kan forebygges hensigtsmæssigt på anden måde (lovens § 107, stk. 2).

Sterilisation af personer under 18 år må ikke tillades, medmindre ganske særlige forhold taler derfor (lovens § 107, stk. 3).

Forhold af varig karakter

Kravet i lovens § 107, stk. 2 om at de forhold, der begrunder sterilisationen, kan antages at være af varig karakter, medfører, at tilladelse kun kan gives, hvis senmodning vurderes at være usandsynlig.

Efter Abortankenævnets praksis skal personens udviklingspotentiale være belyst ved en speciallægeerklæring. Der bør indhentes en aktuel speciallægeerklæring udarbejdet af en psykiater eller alternativt en neurolog, der vurderer personens evne til at drage omsorg for børn på forsvarlig måde, mulighederne for senmodning og mulighederne for at anvende prævention. Speciallægeerklæringen bør endvidere indeholde en vurdering af, i hvilken grad personen er i stand til at forstå betydningen af indgrebet, og personens eventuelle holdning til indgrebet.

Hensigtsmæssig forebyggelse af svangerskab

Kriteriet om, at der særligt skal lægges vægt på, om svangerskab kan forebygges hensigtsmæssigt på anden måde, indebærer, at anden form for prævention skal have været overvejet forud for ansøgningen

om sterilisation, men anvendelsen af anden prævention skal ikke nødvendigvis have være afprøvet, ligesom anvendelse af anden prævention ej heller skal være udelukket.

Der er således mulighed for at meddele tilladelse i de situationer, hvor det skønnes uhensigtsmæssigt for personen at anvende andre svangerskabsforebyggende midler, eksempelvis hvor det vil være vanskeligt for personen selv at administrere prævention, herunder p-piller af praktiske eller medicinske grunde. Det kan også være andre situationer eksempelvis i forhold til bivirkninger og lignende.

Hvis personen allerede har afprøvet andre svangerskabsforebyggende midler, skal dette tillægges vægt.

Det vurderes endvidere uhensigtsmæssigt, at personen allerede forud for ansøgningen skal befinde sig i en risikopræget situation og således være seksuelt aktiv eller af andre grunde være udsat for en konkret risiko for at blive besvangret. Der skal således ikke nødvendigvis foreligge oplysninger om, at personen skal være seksuelt aktiv. Dette gælder også for personer under 18 år i forhold til vurderingen af ”ganske særlige forhold” (lovens § 107, stk. 3).

6. Den behandlende læges pligter ved tilladelse

Der kan foretages sterilisation af en person, der er omfattet af lovens § 110 eller § 111, når der foreligger en tilladelse fra et samråd eller Abortankenævnet. Den behandlende læge skal således sikre sig, at en sådan tilladelse foreligger, før indgrebet foretages.

Den behandlende læge skal endvidere sikre, at personen modtager information om indgrebet og risikoen for komplikationer og bivirkninger efter sundhedslovens almindelige regler om information og samtykke.

7. Klage over samrådets afgørelse

Samrådets afgørelser om sterilisation kan indbringes for Abortankenævnet både af personen, som har søgt om sterilisation eller som der er søgt sterilisation for, af forældremyndighedens indehaver eller af værgen (lovens §§ 108, stk. 2, 110 og 111).

En klage over samrådets afgørelse kan indgives mundtligt eller skriftligt til regionen (bekendtgørelsens § 6). Indgives der en klage over samrådets afgørelse til regionen, videresender regionen omgående sagen til Abortankenævnet (cirkulærets § 10).

Sundhedsstyrelsen, den 28. august 2014

ANNE-MARIE VANGSTED

/ Jannie Frydenborg Hansen

- ¹⁾ For reglerne om kastration henvises til Sundhedsstyrelsens vejledning om kastration med henblik på kønsskifte.